

In de algemene commissie voor Jeugdzorg bestond er bij enkele fracties behoefte een aantal vragen en opmerkingen voor te leggen aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de brief van 12 april 2011 inzake onderzoeksrapport van het Integraal Toezicht Jeugdzaken naar de kwaliteit en de samenhang van de hulp aan kinderen die in armoede leven (24 515, nr. 202).

De voorzitter van de commissie,
Arib

Adjunct-griffier van de commissie,
Sjerp

- I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties
- II. Reactie van de staatssecretaris

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de onderzoeksbevindingen van Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) en de reactie van het kabinet daarop. Genoemde leden hebben echter nog een aantal vragen en opmerkingen over de brief.

In reactie op de eerste aanbeveling wordt aangegeven dat het Rijk voornemens is het voorschrift te laten vervallen om de duur van de zorg in de indicatiestelling te vermelden. Hierbij wordt aangegeven dat die mede gedaan wordt «vanwege de verkeerde prikkel die vanuit deze verplichting uitgaat». Kan de staatssecretaris zowel deze «verkeerde prikkel» nader toelichten als een beschouwing geven op de gevolgen van het laten vervallen van het voorschrift?

De staatssecretaris geeft aan dat het voor kinderen niet vaak voorkomt dat een AWBZ indicatie voor veel langer dan twee jaar wordt afgegeven. Kan de staatssecretaris dit nader duiden, door een overzicht te verschaffen van de geldigheidsduur van AWBZ indicaties voor kinderen, waarbij in ieder geval voor de indicaties met een duur van meer dan twee jaar wordt aangegeven welke problematiek bij deze kinderen de noodzaak tot langdurige indicatie verklaart?

Vragen en opmerkingen van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben de reactie van de staatssecretaris op het onderzoek Integraal Toezicht Jeugdzaken naar de kwaliteit en de samenhang van de hulp aan kinderen die in armoede leven met teleurstelling ontvangen en gelezen. Hoewel de staatssecretaris de uitkomsten en aanbevelingen van het ITJ in het algemeen lijkt te onderschrijven, blijft de staatssecretaris in de ogen van deze leden te zeer op de vlakte. Zij missen concrete erkenning van de aanbevelingen en de uitspraak dat dit kabinet zich zal committeren aan deze problematiek en bereid is dat te vertalen naar daadwerkelijke, meetbare, en afrekenbare doelstellingen.

Het ITJ stelt vast dat kwetsbare groepen niet goed worden bereikt, dat hulp te laat op gang komt, dat ouders en jongeren niet genoeg worden betrokken bij het tot stand komen van hulp en dat de uitvoering van hulp aan kinderen die in armoede leven als los zand aan elkaar hangt. Genoemde leden vinden deze conclusies zo zorgwekkend dat het niet anders dan vanzelfsprekend zou moeten zijn dat dit kabinet de ambitie om deze problemen aan te pakken helder en met aspiratie vertaalt in een actieplan. Daarbij zijn zij van mening dat de staatssecretaris te weinig aandacht besteedt aan het feit dat de aanbevelingen die het ITJ doet in sommige gevallen lijnrecht staan op het huidige kabinetsbeleid. De leden zouden op die punten graag nadere toelichting krijgen.

De staatssecretaris stelt dat gemeenten primair verantwoordelijk zijn voor het aanpakken van de knelpunten die het ITJ heeft geconstateerd. Vanuit de jeugdzorg, die volgens de plannen in het regeerakkoord onder verantwoordelijkheid van de gemeenten zal komen, en vanuit het gemeentelijke minimabeleid. Gemeenten hebben een lange traditie in het

ondersteunen van minima. Dit kabinet is echter voornemens om gemeenten te beperken in hun bewegingsruimte door de inkomensgrens van het minimabeleid te begrenzen op 110% van het sociaal minimum. Hoe verhouden deze zaken zich tot elkaar? Erkent de staatssecretaris de ernst van de situatie en stelt zij daarbij de gemeenten verantwoordelijk voor het vinden van een oplossing, terwijl dit kabinet tegelijkertijd de mogelijkheden van de gemeenten inperkt? De Graag een reactie van de staatssecretaris op dit punt.

De staatssecretaris stelt dat kinderen in hun kansen en mogelijkheden op ontwikkeling niet moeten worden belemmerd door de slechte financiële positie van hun ouders. Daar zijn de deze leden het hartgrondig mee eens. Ze vragen de staatssecretaris daarom of dit kabinet de doelstelling die het vorige kabinet zichzelf had gesteld (het terugdringen van armoede onder minderjarige kinderen fors verminderen en 50% van kinderen uit arme gezinnen maatschappelijk mee laten doen) ook ondersteunt? Zo nee, waarom niet?

Tevens vragen zij hoe de stelling van de staatssecretaris zich verhoudt tot de introductie van de toets van het huishoudinkomen voor de bijstandsuitkering. Als kinderen verantwoordelijk zijn voor het inkomen van het gezin, dan worden hun kansen op ontwikkeling in de ogen van genoemde leden ernstig belemmerd. Hoe ziet de staatssecretaris dit?

Tot slot hebben de leden van de PvdA-fractie nog een aantal vragen over het rapport van het ITJ. ITJ stelt dat de krappe financiën in veel gevallen samenvallen met andere problemen. Schulden, werkloosheid, geringe sociale zelfredzaamheid, verslaving, psychische problemen en dergelijke. Voor het bieden van hulp moet daarom altijd naar de achterliggende problemen worden gekeken. Ook stelt ITJ dat veel mensen zich schamen om in armoede te leven en zich gestigmatiseerd voelen. Op welke manier wordt er gewerkt om juist die veelheid aan problemen aan te pakken. Als mensen niet weten waar ze voor hulp moeten aankloppen, als mensen zich schamen om voor hulp aan te kloppen, hoe kan de hulpverlening dan zo worden ingezet dat er, wanneer iemand zich bijvoorbeeld meldt bij schuldhulpverlening, verder wordt gekeken dan alleen de financiële situatie? Hoe denkt de staatssecretaris hierover?

Het ITJ spreekt van armoede wanneer een gezin moet rondkomen van een inkomen van 120% van het sociaal minimum. Het kabinet wil het minimabeleid van gemeenten beperken tot een inkomen van 110% van het sociaal minimum. De leden van de PvdA-fractie willen graag weten hoeveel kinderen opgroeien in gezinnen die door deze beperking of «normering», zoals het kabinet dit zelf liever noemt, niet meer voor gemeentelijke ondersteuning in aanmerking komen. Hoeveel kinderen zitten er in het gat tussen 110 en 120? Neemt de staatssecretaris deze kinderen voor lief?

Volgens het ITJ bereiken de onderzochte gemeenten ongeveer de helft van de doelgroep niet. Dat vinden deze leden schrikbarend. Met name de werkende armen en de gezinnen net boven het sociaal minimum blijven buiten het bereik van organisaties die hulp kunnen bieden en/of participatie kunnen vergroten. Genoemde leden vrezen dat het begrenzen van de inkomensgrens van het minimabeleid op 110% ook hier negatieve gevolgen zal hebben. Hoe kan worden voorkomen dat een nog grotere groep niet wordt bereikt? Hoe denkt de staatssecretaris over de aanbeveling aan gemeenten om inkomensregelingen actief aan te bieden, in plaats van te wachten totdat ouders en kinderen deze regelingen zelf komen aanvragen? Hoe komt het dat mensen met een geringe sociale zelfredzaamheid het hulpverleningscircuit liever mijden. Op welke manier

kan dat worden doorbroken? Zijn er voorbeelden bekend waarin ervaringsdeskundigen mensen van de doelgroep beter konden bereiken? Ziet de staatssecretaris mogelijkheid om dergelijke projecten breder in te zetten?

ITJ oordeelt dat achterliggende oorzaken van problemen vaak niet worden aangepakt vanwege de manier waarop de zorg is georganiseerd. Hulp voor gezinnen is ad hoc en versnipperd. Ondanks convenanten delen verschillende organisaties hun informatie niet vanwege privacyoverwegingen. De leden van de PvdA-fractie vinden dit een lastig punt. Op welke manier wordt de afweging gemaakt tussen de noodzaak van ingrijpen of samenwerken en het belang van privacy? Wat is het nut van convenanten als deze niet nageleefd (kunnen) worden?

Eén gezin, één plan blijkt in de praktijk niet zo te werken. Omdat organisaties die zich richten op hulp aan volwassenen vaak geen aandacht hebben voor kinderen en komt hulp op gezinsniveau niet op gang. De leden van de PvdA-fractie vragen de staatssecretaris hier om een reactie. Hoe kan dit beter?

Vragen en opmerkingen van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie zien met de stelselwijziging Jeugdzorg mogelijkheden om de zorg voor kinderen veel beter te organiseren. Ouders, kinderen en hulpverleners wachten met smart dat de bureaucratie wordt aangepakt, dat zij niet meer van kastje naar de muur worden gestuurd, dat de verkokering in de zorg voor jeugd wordt opgeheven en dat zorg voor het kind centraal staat in plaats van de instituten zelf. Helaas blijkt uit het onderzoek «Integraal Toezicht Jeugdzaken naar de kwaliteit en de samenhang van de hulp aan kinderen die in armoede leven» dat dit (nog) een utopie is. De muren van bureaucratie zijn nog springlevend en nog steeds staan instituten en loketten centraal en niet de hulp voor het kind. Waardoor kinderen, en zeker de kinderen die in armoede moeten opgroeien, het onderspit delven.

De antwoorden van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de staatssecretaris van Sociale Zaken en werkgelegenheid stellen deze leden enigszins teleur. Er wordt veel verwezen naar de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Maar het is juist de Kamer die nu de mogelijkheid heeft om echt een integraal stelsel voor zorg voor de jeugd te organiseren. Beide staatssecretarissen hebben hierin een belangrijke rol om die kaders goed neer te zetten. De belangrijkste vraag genoemde leden is dan ook hoe beide staatssecretarissen deze kaders gaan vormgeven?

Delen beide staatssecretarissen de mening dat de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG), een laagdrempelig, makkelijk bereikbaar en centraal aanspreekpunt moet zijn voor ouders en kinderen? Delen beide staatssecretarissen de mening dat het de Centra voor Jeugd en Gezin niet enkel een doorverwijsloket moet zijn of een digitale vraagbaak? Hoeveel Centra voor Jeugd en Gezin telt Nederland momenteel? Hoeveel daarvan hebben enkel een website, en hoeveel van alle Centra voor Jeugd en Gezin hebben enkel een loket? Hoeveel gemeenten hebben helemaal nog geen Centra voor Jeugd en Gezin? De leden van de SP-fractie zijn van mening dat de Centra voor Jeugd en Gezin niet enkel een wegwijsfunctie moet hebben, maar alle belangrijke zorg in huis moet hebben. Zodat op het moment dat een kind of ouder aanklopt bij een Centra voor Jeugd en Gezin hij of zij direct wordt geholpen en niet wordt doorverwezen naar een andere instantie.

Dat geldt ook voor hulp en ondersteuning bij schulden. Armoede in gezinnen heeft een groot (negatief) effect op kinderen. In Nederland moet 1 op de 9 kinderen opgroeien in armoede. Zij moeten leven onder het sociaal minimum. Dat zijn 385 duizend kinderen, 11,5 procent van alle kinderen in Nederland. Wanneer deze leden kijken naar de plannen van dit kabinet worden juist de gezinnen en kinderen die moeten opgroeien in armoede, sneeïhard getroffen. De bijstand wordt verlaagd, er komen enorme bezuinigingen op de kinderopvang, er wordt gekort op de schuldhelpverlening en de alleenstaande ouders worden extra gepakt in hun portemonnee. Dit terwijl de helft van de minderjarige kinderen uit deze alleenstaande oudergezinnen kans maakt om in armoede op te groeien. Genoemde leden zijn van mening dat in een rijk land als Nederland geen kinderen in armoede horen op te groeien. Daarom de volgende vragen aan beide staatssecretarissen. Wat gaan zij doen om ervoor te zorgen dat er minder kinderen in armoede moeten opgroeien? Welke doelstelling verbinden de staatssecretarissen hieraan? Hoe gaan zij ervoor zorgen dat gemeenten gezinnen ook financieel mogen ondersteunen en niet alleen bijstand in natura? Want bijvoorbeeld een computerregeling voor kinderen is leuk, maar computers kunnen we niet eten. Wat is de reden dat dit kabinet de inkomensondersteunende maatregelen inperkt voor kinderen die in armoede opgroeien? Vindt dit kabinet ook niet dat het juist wenselijk is dat kinderen sporten en meedoen met culturele activiteiten? Zo ja, waarom wordt hierop dan bezuinigd? Kan de staatssecretaris een overzicht geven van de maatregelen die dit kabinet neemt om de kinderen die in armoede moeten opgroeien financieel en praktisch te ondersteunen? Zijn beide staatssecretarissen bereid om de kinderbijslag inkomensafhankelijk te maken? Zijn de staatssecretarissen bekend dat door de maatregelen van dit kabinet voor veel alleenstaande ouders en gezinnen de kinderopvang onbetaalbaar wordt en hierdoor bijstandhouders worden belemmerd in hun participatie en re-integratietraject? Staat de stijging van de kosten van de kinderopvang niet haaks op de wens van het kabinet dat iedereen meedoet in onze samenleving? Zo nee, waarom niet? Delen de beide staatssecretarissen de mening dat werk een belangrijke weg is uit armoede. Wat is de reden dat zij het zo moeilijk maken voor mensen met een laag inkomen om een baan te verkrijgen door te korten op re-integratiebudgetten, begeleiding en verhogen kosten kinderopvang? In hoeverre gaan beide staatssecretarissen ervoor zorgen dat een ouder of jongere die aanklopt bij een Centra voor Jeugd en Gezin met vragen over geld of schulden hij of zij direct wordt geholpen en niet wordt doorverwezen naar een ander loket?

Een advies van het Integraal Toezicht Jeugdzaken is om ook langdurige indicaties mogelijk te maken. De leden van de SP-fractie zijn blij met het voorstel om de duur uit indicaties te schrappen. In het afsprakenkader van de provincies is eerder besloten om de indicatiestelling bij ambulante zorg te schrappen. In hoeverre worden deze afspraken in de praktijk ook uitgevoerd? Hoe vaak maken gemeenten hiervan gebruik? In hoeverre moeten Bureaus Jeugdzorg nog steeds deze indicaties schrijven en afgeven?

Een ander belangrijk advies van het Integraal Toezicht Jeugdzaken is om landelijke organisaties deel te laten nemen aan de verwijsindex. In hoeverre hebben alle landelijke organisaties zich aangesloten bij de verwijsindex? Zijn er beroepsgroepen die zich nog niet hebben aangesloten bij de verwijsindex? Zo ja, wat is hiervan de reden? Sluiten kinderopvangorganisaties zich ook aan bij de verwijsindex? Zo nee, waarom niet?

II. Reactie van de staatssecretaris